

Les mentides d'una gàbia de vidre

Pa i circ

Jaume Salvà i Lara

"Es mou gent estranya, avui, en el món de la cultura."

Omar Calabrese

La història, aquella gran desterrada de la societat actual, ens permet relacionar períodes, èpoques, situacions, per entendre el present i millorar el futur. Si Hitler hagués conegut els motius que desferen l'exèrcit napoleònic, segurament les seves tropes no haguessin mort a les estepes russes; si en Pedrojota hagués sabut de l'existència de la llei del talió, no s'hauria posat unes calces de dona; si coneaguéssim l'origen marià de la bandera de la UE, entendríem moltes reaccions europees cap a religions no cristianes. Però segurament això és demanar massa. Ara no està de moda tenir ideals, ni el pensament profund, ni el cercar causes i conseqüències a les coses. Ara, com fa mil set-cents anys, està de moda el *panem et circenses*, el menjar i l'espectacle.

Anem contra corrent i aprofitem-nos de la història per treure'n una informació concreta, evidentment cinematogràfica, per llavors arribar a unes conclusions que ens donin peu a plantejar-nos els fets puntuals des d'un punt de vista més ampli i estructural. Per arribar a on vull arribar seré molt concís a l'hora de triar el bagatge que utilitzaré. Amb això vull dir que es tracta d'una visió subjectiva però fonamentada, crec, sobre una base real i palpable.

Fins als anys setanta el gènere cinematogràfic anomenat d'acció no va existir; hi havia, això sí, pel·lícules d'aventures, bèl·liques i altres gèneres que poden parèixer-se al d'acció però no és fins a la dècada dels calçons de pota d'elefant que arriba a les nostres pantalles un nou tipus de film, amb un esquema determinat i unes pretensions: l'entreteniment mitjançant

l'acció pura, sense que l'espectador hagi de tenir un coeficient intel·lectual més enllà dels límits. S'ha de dir, però, que durant aquesta dècada el cine d'acció és encara marginal i amb un públic minoritari, amb molt poques estrelles, totes dins l'estil d'un Charles Bronson, un Bruce Lee, un Chuck Norris o un Clint Eastwood (de tots ells només el darrer es recicla). Durant els anys setanta ni predominen ni tenen un pressupost desorbitat; són produccions modestes de sortida limitada. En certa manera els anys vuitanta són una continuació sense massa ruptures de la dècada anterior: són pel·lícules encara de pressupost de segona, els actors estan especialitzats en aquest tipus de producte i segueix essent un univers amb poques estrelles, capitanejades per en Sylvester Stallone i n'Arnold Schwarzenegger. La diferència està en què el seu públic va sent cada vegada més gros, la qual cosa du els estudis a arriscar-se amb produccions de més pressupost. I, aquesta és teva, aquesta és meva, arribam als anys noranta.

Aquesta dècada està marcada, cinematogràficament, per la tendència a la buidor argumental -estic rallant, supòs que es nota, del cine de masses, d'aquell que omple les sales i resulta ser un bon negoci-, per l'acomodament mental de l'espectador, que exigeix veure mil i una vegades la mateixa pel·lícula però amb diferent títol, pel conservadorisme argumental i conceptual de les produccions. És la dècada en què tothom vol fer cine d'acció; no només la tercera edat del gènere (Silvy i Arny) sinó també altres actors (i actrius, però poques) com Sean Connery, John Travolta, Nicolas Cage, Javier Bardem, Robert DeNiro, Al Pacino, Val Kilmer, Antonio Banderas, Tom Cruise, etc. Aquesta dèria arriba a l'Estat espanyol, on es comença a emular aquest tipus de cinema, amb resultats prou irregulars com els de *Perdita*

Durango o *Airbag*. En aquests anys les pel·lícules que predominen són les d'acció perquè són bones de fer -tenen una única estructura concreta, lineal, gairebé matemàtica-, tenen molts de focs d'artifici i, al cap i a la fi, agraden a la gran gernació de gent que ja té el pa, és a dir, els doblers, i les poques ganes de pensar o treure'n unes conclusions que vagin més enllà del que el film mostra -mai no insinua- un i un altre pic fins que tothom ha arribat als mínims necessaris per entendre l'argument maniqueista.

Acabarem el segle gairebé com el vàrem començar, amb el cine com a espectacle de fira. Només que ara pareix que hi ha una clara voluntat de convertir la gent en una massa uniforme que faci funcionar el sistema. El capitalisme rabiós no necessita, ni ha necessitat, ni necessitarà gent que tingui un parer, un criteri propi; per això procura potenciar la superficialitat, la imatge, la banalització del llenguatge, la uniformització cultural mitjançant la imposició via comercial, la pobresa humana, en definitiva. Per això benvingudes siguin les pel·lícules on el bo és un feixista que confon justícia amb venjança particular i la imposa per la força tecnocolorista, o el futbol cada dia que, a més de potenciar l'aparcament del cervell, actua com un perpetuador dels rols masculins i femenins a l'hora de fer el sopar o de conversar amb la família abans d'anar a dormir, o els programes televisius, on també es potencia la raó per la violència, encara que sigui verbal, la polarització de tota conversa (només es pot estar a favor o en contra), el vil comerç dels sentiments de la pobra gent que confessa les seves intimitats, o les d'altres, davant un confessor de milions de caps que no ha fet cap tipus de vot de secret de confessió.

L'èxit de les pel·lícules d'acció, realment, no ha de venir de nou a ningú si es té una visió molt àmplia del fenomen i es relacionen fets aparentment tan dispars com la desaparició de la URSS, l'enemic "natural" dels EUA; la pèrdua de poder real del cristianisme i les seves branques; la mitificació dels doblers, no com a mitjà, sinó com a finalitat en si mateixos; la trivialització de les relacions humanes...

En fi... tal dia farà un any. ❖

